

HORÁNYI GÁBOR

Örszavak

Jegyzetek a Lauder Iskola honlapjáról¹A 74 indikátor²*(Február 1.)*

Kell a minőség az oktatásban! De ki a jó tanár? Erre manapság már egyszerű válasz adható. Az, aki olyan szövegeket tud gyártani (portfólió), amelyekben a mondatok, kifejezések, utalások, asszociációk alapján a portfólió értékelésével megbízott személyek 74 féle, valóban fontos vagy fontosnak vélt tanári készséget, képességet, tudást, saját-ságot, attitűdöt a portfólió készítőjénél azonosítani tudnak. Minek nincs jelentősége ebben a minőségbiztosítási rendszerben? Csak két dolognak; tulajdonképpen a második akár az első részhalmozásnak tekinthető. Nincs jelentősége a valóságnak (itt most nem a portfólió valóságáról, hanem a tanítás valóságáról beszélünk), és nincs jelentősége a gyerekeknek.

Röviden ennyi. Persze mindez kifejtendő hosszabban is.

Nem állítom, hogy a minőségbiztosításnak nincs helye az iskolában.

Ugyanakkor a minőségbiztosítás célja aligha lehet más, mint annak vizsgálata, amire az oktatás irányul. Ez pedig nem az oktatás elmélete, hanem az oktatás

gyakorlata. Ez utóbbinak van köze ugyanis a gyerekeinkhez, akiket oktatunk. Az előbbinek inkább azokhoz van köze, akik elméleti szinten foglalkoznak a pedagógiával. A minőségbiztosítás jelenlegi rendszere alapján közülük is a legelméletibbekhez.

Nem állítom, hogy a pedagógia nem tanulható valamennyire, tehát akkor nyilván tudomány is valamennyire, de a minősítés eljárásának kidolgozását a pedagógia mint tudomány szakembereire bízni

olyan, mintha a festmények művészeti értékének megítélését festékkémikusokra bízánk, már ha van ilyen. Mert a pedagógia bizony több mint tudomány.

Vagy mielőtt megköveznek ezért a mondatért, inkább másképpen fogalmaznék: persze nem több, de akkor a gyerekekkel való foglalatosság több, mint pedagógiatudomány. Ami most zajlik a pedagógus előmeneteli rendszer kapcsán, az viszont minden kétséget kizáróan több mint abszurdítás. Nem szoktam élesen fogalmazni, de most ezt mégis leírom, hiszen mindenki pontosan tisztában van vele, aki részese a folyamatnak. Ami napjainkban zajlik, az jelenlegi formájában annyira nyilvánvalóan értelmetlen és célt tévesz-

a gyerekekkel való foglalatosság több, mint pedagógiatudomány

¹ Az egyes írások a budapesti Lauder Javne Iskola Facebook oldaláról valók.

² Először 77 volt, s végül tavaszra 66-ra fogyott. A pontok további sorsáról majd tudósítunk. (A szerk.)

tett, hogy nem kérdés, hamarosan meg fog változni. Az abszurditásnak ez a foka már-már művészet. A nagy klasszikusok jutnak eszembe, pl. *Ionesco* darabjai.

Mivel nem engedhető meg, hogy a pedagógus minősítés eme abszurd túlhajtása feledésbe merüljön, úgy döntöttem, egy vizuális installációval állítok neki örök emléket. Fogadjátok szeretettel!

A 74 indikátor

1.1. Alapos, átfogó és korszerű szaktudományos és szaktárgyi tudással rendelkezik. 1.2. Rendelkezik a szaktárgy tanításához szükséges tantervi és szakmódszertani tudással. 1.3. Fogalomhasználata pontos, következetes. 1.4. Kiháználja a tananyag kínálta belső és külső kapcsolódási lehetőségeket (a szaktárgyi koncentrációt). 1.5. A szaktárgy tanítása során képes építeni a tanuló más forrásokból szerzett tudására. 1.6. A rendelkezésére álló tananyagokat, eszközöket – a digitális anyagokat és eszközöket is – ismeri, kritikusán értékeli és megfelelően használja. 1.7. A szaktárgynak és a tanítási helyzetnek megfelelő, változatos oktatási módszereket, taneszközöket alkalmaz. 1.8. Tanítványait önálló gondolkodásra, a tanultak alkalmazására neveli. 1.9. Törekszik az elméleti ismeretek gyakorlati alkalmazási lehetőségeinek felismertetésére. 1.10. Tanítványaiban kialakítja az online információk befogadásának, feldolgozásának, továbbadásának kritikus, etikus módját. 2.1. A célok tudatosításából indul ki. A célok meghatározásához figyelembe veszi a tantervi előírásokat, az intézmény pedagógiai programját. 2.2. Pedagógiai munkáját éves szinten, tanulási-tanítási (tematikus) egységekre és órákra bontva is megtervezi. 2.3. Komplex módon veszi figyelembe a pedagógiai folyamat minden lényeges elemét: a tartalmat, a tanulók előzetes tudását, motiváltságát, életkori sajátosságait, az oktatási környezet lehetőségeit, korlátait stb. 2.4. Célserúen használja a digitális, online eszközöket. 2.5. Az órát a cél(ok)nak megfelelően, logikusan építi fel. 2.6. A tanulók tevékenységét, a tanulási folyamatot tartja szem előtt. 2.7. Használja a szociális tanulásban rejlő lehetőségeket. 2.8. Alkalmazza a differenciálás elvét. 2.9. Tudatosan törekszik a tanulók motiválására, aktivitálására. 2.10. Tudatosan tervezi a tanóra céljainak megfelelő stratégiákat, módszereket, taneszközöket. 2.11. Többféle módszertani megoldásban gondolkodik. 2.12. Terveit az óra eredményessége függvényében felülvizsgálja. 3.1. Épít a tanulók szükségleteire, céljaira, igyekszik felkelteni és fenntartani érdeklődésüket. 3.2. Figyelembe veszi a tanulók aktuális fizikai, érzelmi állapotát, és szükség esetén igyekszik változtatni előzetes tanítási tervein. 3.3. Pozitív visszajelzésekre épülő, bizalomteljes légkört alakít ki, ahol minden tanuló hibázhat, mindenkinek lehetősége van a javításra. 3.4. A tanulást támogató környezetet teremt például a tanterem elrendezésével, a taneszközök használatával, a diákok döntéshozatalba való bevonásával. 3.5. Megfelelő útmutatókat és az önálló tanuláshoz szükséges tanulási eszközöket biztosít a tanulók számára, pl. webes felületeket működtet, amelyek megtalálhatók az egyes feladatokhoz tartozó útmutatók és a letölthető anyagok. 3.6. Kiháználja a tananyagban rejlő lehetőségeket a tanulási stratégiák elsajátítására, gyakorlására. 3.7. Felismeri a tanulók tanulási problémáit, szükség esetén megfelelő szakmai segítséget kínál számukra. 3.8. Tanítványaiban igyekszik kialakítani az önálló ismeretszerzés, kutatás igényét. Ösztönzi a tanulókat az IKT-eszközök hatékony használatára a tanulás folyamatában. 4.1. Munkájában a nevelést és az oktatást egységben szemléli és kezeli. 4.2. A tanulói személyiség(ek) sajátosságait megfelelő módszerekkel, sokoldalúan tárja fel. 4.3. A tanuló(k) személyiségét nem statikusan, hanem fejlődésében szemléli. 4.4. A tanuló(k) teljes személyiségének fejlesztésére, autonómiájának kibontakoztatására törekszik. 4.5. Felismeri a tanulók tanulási vagy személyiségfejlődési nehézségeit, és képes számukra segítséget nyújtani vagy más szakembertől segítséget kérni. 4.6. Különleges bánásmódot igénylő tanuló vagy tanuló-csoport számára hosszabb távú fejlesztési terveket dolgoz ki, és ezeket hatékonyan meg is valósítja. 4.7. Csoportos tanítás esetén is figyel az egyéni szükségletekre és a tanulók egyéni igényeinek megfelelő stratégiák alkalmazására. 4.8. A tanuló hibáit, tévesztéseit mint a tanulási folyamat részét kezeli, az egyéni megértést elősegítő módon reagál rájuk. 4.9. Az általános pedagógiai célrendszerrel és az egyéni szükségletekhez igazodó fejlesztési célokat egységben kezeli. 4.10. Realisan és szakszerűen elemzi és értékeli saját gyakorlatában az egyéni bánásmód megvalósítását. 5.1. Óráin harmóniát, biztonságot, elfogadó légkört teremt. 5.2. Tanítványait egymás elfogadására, tiszteltetésére neveli. 5.3. Munkájában figyelembe veszi a tanulók és a tanulóközösségek eltérő kulturális, illetve társadalmi háttérből adódó sajátosságait. 5.4. Az együttműködést támogató, motiváló módszereket alkalmaz mind a szaktárgyi oktatás keretében, mind a szabadidős tevékenységek során. 5.5. Az iskolai, osztálytermi konfliktusok megelőzésére törekszik, például megbeszélések szervezésével, közös szabályok megfogalmazásával, következetes és kiszámítható értékeléssel. 5.6. A csoportjaiban felmerülő konfliktusokat felismeri, helyesen értelmezi, és hatékonyan kezeli. 5.7. A tanuló közötti kommunikációt, véleményserűt ösztönzi, fejleszti a tanulók vitakultúráját. 5.8. Értéktovetítő tevékenysége tudatos. Együttműködés, altruizmus, nyitottság, társadalmi érzékenység, más kultúrák elfogadása jellemzi. 5.9. Az együttműködés, kommunikáció elősegítésére online közösségeket hoz létre, ahol értéktovetítő, tevékeny, követendő mintát mutat a diákoknak a digitális eszközök funkcionális használatának terén. 5.10. Tudatosan alkalmazza a közösségfejlesztés változatos módszereit. 6.1. Jól ismeri a szaktárgy tantervi követelményeit, és képes saját követelményeit ezek figyelembevételével és saját tanulócsoporthoz ismeretében pontosan körülhatárolni, következetesen alkalmazni. 6.2. Céljainak megfelelően, változatosan és nagy biztonsággal választja meg a különböző értékelési módszereket, eszközöket. 6.3. A szaktárgy ismeretét és speciális kompetenciáit mérő eszközöket (kérdőíveket, tudásszintmérő teszteseteket) készít. 6.4. A tanulás támogatása érdekében az órákon törekszik a folyamatot visszajelzésre. 6.5. Visszajelzési, értékelési világosak, egyértelműek, tárgyszerűek. 6.6. Értékeléseivel, visszajelzéseivel a tanulók/gyermek fejlődését segíti. 6.7. Pedagógiai munkájában olyan munkaformákat és módszereket alkalmazására törekszik, amelyek elősegítik a tanulók önértékelési képességének kialakulását, fejlesztését. 6.8. Önállóan képes a tanulói munkák értékeléséből kapott adatokat elemezni, az egyéni, illetve a csoportos fejlesztés alapjait használni, szükség esetén gyakorlatát módosítani. 7.1. Kommunikációját minden partnerrel a kölcsönösség és a konstruktivitás jellemzi. 7.2. A kapcsolattartás formái és az együttműködés során használja az infokommunikációs eszközöket és a különböző online csatornákat. 7.3. Nyitott a szülő, a tanuló, az intézményvezető, a kollégák, a szaktanácsadó visszajelzéseire, felhasználja őket szakmai fejlődése érdekében. 7.4. A diákok érdekében önállóan, tudatosan és kezdeményezően együttműködik a kollégákkal, a szülőkkel, a szakmai partnerekkel, szervezetekkel. 7.5. A megbeszéléseken, a vitákban, az értekezleteken rendszeresen kifejti szakmai álláspontját, a vitákban képes másokat meggyőzni, és ő maga is meggyőzhető. 7.6. Iskolai tevékenységei során felmerülő/kapott feladatokat, problémáit önállóan, a szervezet működési rendszerének megfelelő módon kezeli, intézi. 7.7. A szakmai munkaközösség munkájában kezdeményezően és aktívan részt vállal. Együttműködik pedagógustársaival különböző pedagógiai és tanulászervezési eljárások (pl. projektoktatás, témanap, ünnepek, kirándulás) megvalósításában. 7.8. A tanulásához megfelelő hatékony és nyugodt kommunikációs teret, feltételeket alakít ki. 7.9. Munkája során érthetően és a pedagógiai céljainak megfelelően kommunikál. 7.10. Tudatosan támogatja a diákok egyéni és egymás közötti kommunikációjának fejlődését. 8.1. Tisztában van szakmai felkészültségével, személyiségének sajátosságaival, és képes alkalmazkodni a szerepeltvárosokhoz. 8.2. Saját pedagógiai gyakorlatát folyamatosan elemzi és fejleszti. 8.3. Tudatosan fejleszti pedagógiai kommunikációját. 8.4. Rendszeresen tájékozódik a szaktárgyára és a pedagógia tudományára vonatkozó legújabb eredményekről, kiháználja a továbbképzési lehetőségeket. 8.5. Munkájában alkalmaz új módszereket, tudományos eredményeket. 8.6. Rendszeresen tájékozódik a digitális tananyagokról, eszközökről, az oktatástámogató digitális technológia legújabb eredményeiről, konstruktívan szemléli felhasználhatóságukat.

Álmodat mások alusszák, s én mások álmát virrasztom...

(Február 8.)

Borges: Körkörös romok című novellájában valaki úgy próbál megalkotni egy embert, hogy az egymást követő éjjeleken álmodik róla, s ha már elég határozott körvonalakat nyer a visszatérő álmom, azt valósággá varázsolja. Jó kis történet, ajánlom mindenkinek, aki eltűnődött már azon, hogy vajon mi a különbség a valóság és az álmom között. Mindenesetre – bár nem rendelkezem borgesi képességekkel – én is megpróbáltam megálmodni valamit, abban bízva, hogy valósággá varázsolja valaki.

Álmomban a február 13-i pedagógustüntetésen voltam. Nem messze álltam *Galló Istvánnétől*, s hallgattam a beszédekét. Éreztem, hogy valami alapvetően fontos esemény részese vagyok, hogy most már tényleg betelt a pohár, s a pedagógusok végre egységesen, a felnövekvő nemzedék valódi érdekeit szem előtt tartva lépnek fel. Valami volt a levegőben. Éreztem, hogy egy előre nem kiszámítható, de rendkívül fontos dolog fog történni. Hogy valami végre kimondásra kerül, mert enélkül elképzelhetetlen, hogy hiteles legyen a jövőbe vetett hit, a generációkért érzett aggodalom, s mindaz, amit együtt követelünk. És ekkor az emelvényre lépett Ő, akit megálmodtam, s megkezdte a beszédét.

Számos éjszakát töltöttem el ezzel a szakasszal. A beszélőt könnyű volt megál-

modni, tipikus tanár, nem rám hasonlít, talán nő volt, talán férfi, úgy húsz év szakmai gyakorlattal. De a beszéd részleteinek megálmodása hosszú heteket vett igénybe. Valahogy sosem azt mondta az álompedagógus, amit szerettem volna hallani tőle.

De tegnap este, amikor ismét a Kos-

suth téren voltam álomban, végre minden a helyére került.

Így kezdte:

A Klik és a pedagógus előmeneteli rendszer, ahogy jelenleg működik, az oktatáspolitikai szűgyene. De az oktatás módszertani megújításának, a tananyagcsökkentésnek és

a gyerekek igényeihez alkalmazkodó, gyerekközpontú pedagógiának nem a politika volt az akadálya az elmúlt 25 évben, hanem mi magunk, tanárok

a 21. századhoz méltó tananyagfejlesztésnek, a gyerekek igényeihez alkalmazkodó, gyerekközpontú pedagógiának nem a politika volt az akadálya az elmúlt 25 évben, hanem mi magunk, tanárok.

Mi, akik az általános műveltség szeményére hivatkozva körömszakadtunkig védelmeztük az elavult tantervekbe préselt ismeretek tömegét és az óraszámainkat. Mi, akik elhitettük magunkkal, hogy nem nekünk kell lépést tartani a világ változásaival, hanem a tanítványainknak kell alkalmazkodniuk hozzánk. És felelősek

és felelősek vagytok ti, szülők, akik cinkosainkká váltatok

vagytok ti, szülők, akik cinkosainkká váltatok, mert azzal a jelszóval, hogy „én is kibírtam valahogy gyerekként az iskolát, bírja ki az én kölyköm is,” velünk együtt köve-

teltétek a központi szabályozást, a „töltött” tananyagot. Mert elfelejtettétek azt, amikor ti voltatok gyerekek. Mert beálltatok azok közé, akik az újabb generációkat mindig silányabbnak tartják a saját generációjuknál, pusztán azért, mert ők már mások. Akkor lehet sikeres az összefogá-

sunk, ha szembenézünk önmagunkkal, és kijelentjük, hogy mi is felelősek vagyunk a kialakult helyzetért. Saját kényelmünket néztük, s mert nem akartunk változni, inkább tekintélyelvűekké váltunk – és gyáváká. Csak magunkkal törődünk, nem a gyerekeinkkel, miközben folyton a gyerekek érdekeire hivatkozunk.

Az álmomban ennél a résznél a tömeg fergeteges katarzison esett át. Sokan sírtak, megtépték ruháikat. A zokogás elnyomta a szónok hangját. *Galló Istvánné Mendrey* László nyakába borult. A közelben, a Szalay utca 10-14-ben, az olykor önálló, olykor nem önálló Oktatási Minisztérium épületében, az elmúlt évszázad oktatási minisztereinek üvegezett portréin megcsillant a szombat déli napsugár.

Még van hat éjszakám a tüntetésig. Az álmom végén igyekszem még jobban kidolgozni, talán egy kicsit sziruposra sikeredett.

Csak másban moshatod meg arcodat..

(*Március 21.*)

„*Hiába fürösztöd önmagadban, csak másban moshatod meg arcodat...*”

Vannak dolgok, amelyeket feltétlenül meg kell tenni, ha az eszünkre hallgatunk – de nehéz megtenni, ha a szívünkre. Ilyenek azok a dolgok, amelyek bár nélkülözhetetlenek, de konfliktusokat gerjeszhetnek, feszültséget kelthetnek. Én ide sorolom a tanárértékelést. A lauderes tanárokat értékelik a gyerekek, a szülők és a kollégák is. Van-e fontosabb dolog, ha az ember komo-

lyan veszi a munkáját, mint hogy visszajelzést kapjon róla?

De vajon elég felkészültek vagyunk-e arra, hogy értékeljünk – és értékelve legyünk?

Az első kérdésre egyértelmű igen a válasz, hiszen, bár vélhetjük úgy, hogy ha valamit nem tudunk, akkor az nincs, de a rejtett feszültségek, s az esetlegesen hozzájuk tapadó hamis képzetek ragadós pókhálója sokkal veszedelmesebb, mint az olykor

kellemtelen vagy akár fájdalmas, de kibeszélhető konfliktusok sora. Az pedig legalább ennyire fontos, hogy a pozitív vélemények rendkívül megerősítők, motiválók lehetnek.

A második kérdésre viszont korántsem ilyen egyértelműen adható válasz. A többség – bár ezt is tanulni kell – a

másik embernek szánt értékelés módjával is tisztában van, és a másoktól kapott véleményeket is többé-kevésbé jól kezeli. Ám olykor előfordulnak példák arra is, amikor az értékelő nem tükröt akar a másiknak tartani, hanem csak egyszerűen meg akarja bántani, mert valamiért haragszik rá. S bizony kevés pusztítóbb érzés van, mint a tehetetlenség, amit az anonimitás miatt védekezésre képtelen, megbántott ember él át. Nem a negatív üzenet a probléma, hanem az, hogy a durva minősítgetéssel még a legnagyobb önreflexióis készség mellett is nehéz bármit kezdeni, mert nem azt mondja: „túl gyorsan beszélsz az órán” vagy: „lehetnél egy kicsit kedvesebb”, hanem mondjuk azt: „utállak”. Ez utóbbi esetben ugyanis nincs mód visszakérdezni: Miért? Hogyan tudnék változtatni rajta?

Ha ilyesmit olvas a szem, a szív azt súghatja az értelemnek: Biztos, hogy nem

a rejtett feszültségek, s az esetlegesen hozzájuk tapadó hamis képzetek ragadós pókhálója sokkal veszedelmesebb, mint az olykor kellemtelen vagy akár fájdalmas, de kibeszélhető konfliktusok sora

elviselhetőbb a jótékony homály, néhány apróbb pormacska a szőnyeg alá söpörve? Hiszen ha jobban belegondolunk, a valóság illúziója – rövid távon legalábbis – nem igazán különböztethető meg a valóságtól. De az értelem visszaszól: nincs más út! Az értékelés nem csak a felvállalt konfliktusokról szól. Az iskola víziójában elsődleges célként a közösség építését határozza meg, olyan közösséget, amelynek tagjai összetartó erőként élnek meg a közösségen belüli különbözőségek elfogadását, tehát nem léphetnek el egymás értékelése elől. Fejlesztő értékelést adni ugyanis egyet jelent azzal: a másikat elfogadni! Ha nem tudunk értékelni, akkor tanuljuk meg és tanítsunk meg rá egymást! Nem kérdéses, hogy rendkívül fontos tudásról, képességről van szó.

Eloolvastam a hét végén az értékelések jelentős részét. Mondhatom: egész jó a helyzet itt a mi kis szigetünkön. Nemegyszer büszkeséggel töltött el egy-egy árnyalt és összefogott értékelés a munkatársainkról. A gyerekeknél és a felnőtteknél is találtam számos ilyet.

Persze vannak kevésbé árnyalt értékelések, érzelmvezérelt bántások is, amelyek azt jelzik, hogy van még mit tanulnunk.

De ezt eddig is tudtuk. És azt nem győzöm hangsúlyozni, hogy a fejlesztő értékelés kategóriában sem a magyar átlagszínvonal meghaladása a Lauder Iskola célja. Ha mi felnőttek, az öntudatos és liberális értékeire joggal büszke lauderes közösség átlagszínvonalát nézzük értékelés, véleménynyilvánítás szempontjából, igazán nincs okunk szégyenkezni. Mégis azt kell mondjam, gyermekeinknek még tovább kell jutnia. Ha megtehetitek – szülők, tanárok –, szánjatok egy kis időt arra, hogy beszélgettek a gyerekekkel arról, hogyan kell helyesen értékelni!

Március 30.

(Március 28.)

Nem tudom, mi lesz március 30-án: tiltakozás, polgári engedetlenség, tüntetés, vagy semmi? Nem tudom, kinek van igaza a március 30-i eseményekkel kapcsolatban: az egyik szakszervezetnek vagy a másiknak? Azoknak, akik az államtól tartanak – vagy azoknak, akik a tehetetlenségtől rettegnek? Akik nyomásgyakorlásról beszélnek – vagy akik a szükséges szolidaritásról? Akik bátornak tartják magukat és megvetik a gyávákat – vagy azoknak, akik új politikai karrieristákat emlegetnek? Akik mérlegelni szeretnének – vagy akik azt mondják, most nincs mit mérlegelni? Nyilván azt gondolod: nem jó ez így. Mert ahelyett, hogy valamilyen támpontot kapnál, csak a „nemtudomok” jönnek. Azt gondolod, hogy talán nincs véleményem, vagy esetleg nincs kedvem leírni...

Természetesen van véleményem, és amit én ajánlok, minden más választásnál nehezebb út. Az összetartozás sokkal keményebb próbaköve, mint bármilyen engedetlenség vagy engedelmesség, sztrájk vagy sztrájkötörés. Az én ajánlatom ugyanis az,

dönts belátásod szerint,
és fogadd el, ha mások
másképpen döntenek

hogy dönts belátásod szerint, és fogadd el, ha mások másképpen döntenek. Azaz ne haragudj arra, aki melletted áll, de másképpen döntött, és ne szorongj amiatt, hogy te másképpen döntöttél, mint az, aki melletted áll. Tudom, ez nem a forradalmi tempó, mert ahhoz megfellebbezhetetlen igazság kell, igazodás, utána együtt-menetelés. A forradalomban kötelező forradalmárnak lenni, a totális hatalmak idején egyenesen tilos. A kettőben az a közös, hogy nem választhatsz. Bármilyen egyéni döntés a közösséget erősítheti, ha elfogadjuk mindenki jogát arra, hogy döntsön, és

nem ítéljük el azért, mert nem valamilyen központilag kialakított vagy akár demokratikusan megszavazott álláspont szerint dönt. Az vágyik az azonosságra, aki önmagát csak mások ellenében tudja meghatározni. Mi egy olyan közösséget építünk, amelyet a különbségek nem szétfeszítenek, hanem összetartanak.

Mi lesz tehát március 30-án? Ti, szülők, hozzatok be a gyerekeiteket időben a suliba! Gyerekek, lesz tanítás, lesz első óra! Lesznek olyanok, akiknek első óráján minden változatlanul, a szokásos mederben fog zajlani. Másokat majd a megszokott tanár fogad, de szót fog ejteni valami olyasmiről, amiről nem esik más napokon szó. A nagyok között lehetnek olyanok, akiket játszani hívunk a kicsikkel az első órában. Az is előfordulhat, hogy egy osztályba másik tanár vagy tanító jön be ebben az időszakban. Ha így lesz, el fogja mondani, miért történik ez így. A diákok a szolidaritásukat tanáraikkal úgy tudják legjobban kifejezni, hogy időben beérnek az iskolába. A tanárok egyénileg eldöntik, hogy mit szeretnének. Aki úgy gondolja, kimegy az épület elé. Aki másképpen gondolja, az másképpen cselekszik. Mindezt úgy fogjuk megszervezni, hogy a gyerekekkel leszünk végig, hiszen ez a dolgunk. Ezen a reggelen szükségem lesz egy hetedik érzékre. Ez az érzék láthatóvá teszi majd az egymás felé irányuló gondolatok érzelmi töltését. A negatív gondolatok piros árnyalatot kapnak majd, a pozitívak kéket. S azon a 30-i reggelen járkalni fogok az emberek között, akik belátásuk szerint cselekedtek. A légi felvételek tanúsága szerint a Lauder Iskola és környéke nagyjából úgy néz majd ki, mint bármelyik iskola. Lesznek olyan felnőttek, akik az utcán tartózkodnak az épület előtt, mások pedig

a tantermekben. De én látni fogom azt, amit a légi felvételek nem mutatnak. A nagy kék örvénylést a Lauder Iskola fölött, ami összeköti azokat, akik a falakon kívül és belül tartózkodnak. Egy héttel később pedig megírom nektek, hogy tényleg így alakultak-e a dolgok.

Tudás alapú társadalom vagy társadalom alapú tudás

(Április 4.)

Ami a kék örvénylést illeti, azzal minden teljesen rendben volt. Mindenki, aki szeretett volna az iskola előtt tiltakozni, vagy éppen szolidaritást vállalni március 30-án, az megtehetette, aki pedig másképpen gondolta a helyes cselekvés mikéntjét, az annak megfelelően járt el. S ami a legfontosabb: nem éreztem negatív energiákat, csak pozitív

az a nehéz a gimis fizikában, hogy eddig elég volt tudnom a dolgokat, most meg már értenem is kell

mindenütt, amiről íme most beszámolok, ahogy a múlt héten ígértem. Én a Vitorlás osztályban voltam az óra első háromnegyed részében, tanítványommal, Maiával, aki – ha minden jól megy – a jövő évben Cambridge-ben fog tanulni, s egyszer talán fizikus lesz, nem is akármilyen. Jó volt a kicsikkel lenni, és jó volt kimenni egy kicsit az iskola elé. A Vitorlásosok elsősök, azaz nagyjából hétévesek, és rengeteg olyan felnőtt dologról hallottak, melyekről nem is gondolnánk, hogy helye lehet egy kisgyerek fejében. Csillagokról beszélgettünk meg a bolygókról. A mese és a valóság, tapasztalat és fantázia bennük jól megfér egymás mellett.

Jó 20 évvel ezelőtt egy elsős gimnazista kislány a következőkkel fordult hozzám egy óráim után: az a nehéz a gimis fizi-

kában, hogy eddig elég volt tudnom a dolgokat, most meg már értenem is kell. A megértés és tudás ilyen szembeállítására nagyon pontosan fejezi ki a tanítás egyik alapdilemmáját. Mindenekelőtt tisztázzuk a szavaink mögött megbúvó jelentést. A tudás az említett kislány mondatában az adatokat, az információt jelenti, a megértés pedig az információk kezelését, értelmezését, helyes felhasználását tetszés szerinti kontextusban. Ha ez utóbbi képesség nincs meg, a tudás mint pusztán információ mit sem ér. Azt hiszem, ez nem csak a természettudományokban van így.

A középtagozon a múlt héten *Rab Árpád* tartott egy érdekes előadást szülőknek és érdeklődő tanároknak. Az előadás az információs és kommunikációs technológia megállíthatatlan előretöréséről szólt, illetve egy kicsit konkrétan az egyre okosabb telefonok és az oktatás, az iskola viszonyáról. Számos fontos megállapítás mellett bennem az alábbi mondat keltett dezsavü érzést: A gyerekek korlátlanul tudnak információkat letölteni a telefonjaik segítségével a világhálóról, és azt hiszik, hogy az információ azonos a tudással. Az említett fiatal tanítványom jutott eszembe, akinek az elemiben kizárólag információkat kellett mechanikusan ismételtetnie, hogy sikeres legyen, én meg a gimnáziumban valamiféle megértést, információértelmezést és -kezelést vártam tőle.

Információkat a gépek is tudnak szolgáltatni nekünk. Az olyan tanár, aki csak információkat tud átadni, akár géppel is helyettesíthető. De megértést, amely emberi interakcióban születik, melyben az érzelmek által átszőtt, bonyolult, személyes kapcsolatok alapvető szerepet játszanak, a gépek jelenleg még nem adhatnak. A megfelelő tanár az oktatásban fontosabbá válik, mint bármikor a múltban. A jövő nem arról az iskoláról szól, amelyik pusztán

adatokat ad át és a tömeges adatszolgáltatás körülményeinek kialakítása érdekében szabályokat alkot, s ezen keresztül szabálytudatra nevel. A jövő olyan iskoláról szól, amely elsődlegesen közösséget épít, s a működő közösség talaján juttatja hozzá tagjait az életkoruknak megfelelő, megértésen alapuló tudás élményéhez.

Valahol Európában, valahol a Lauderben

(Április 11.)

Idősíkok

A lauderes gyerekek az iskolában *Dés László* zenés darabját figyelik, amit nevelőotthonos gyerekek adnak elő. A mű közvetlenül a második világháború után játszódik. Az előadást olyanok is nézik, akik most már nem gyerekek, lévén jócskán 80 év felettiek, de akkor azok voltak. A darab ott-hontalan gyerekekről szól, akik sodródni a világháború utáni Magyarország kaotikus jelenében, s túl akarják élni ezt a káoszt. Az előadást olyan otthontalan gyerekek játsszák, akik sodródni a mai Magyarország kaotikus jelenében. Akik akkor voltak gyerekek, amikor a darab játszódik és most a nézőtérén ülnek, szintén otthontalanok voltak, s itt éltek, azon a telken, ahol ma a Lauder Iskola található. A lauderes gyerekek biztos családi háttérrel rendelkeznek, de ők is megéreznek valamit abból, hogy a darab nem csak a régi rosszról szól. Azok, akik játsszák, részesei valami hasonló mai rossznak. A nevelőotthonos gyerekek a játék közben átlényegülnek. Olyanokká válnak, mint azok a színészek, akik nem részesei a rossznak, de művészi képességüknél fogva hitelesen be tudják azt mutatni. Olyanoknak tűnnek, mint

akik ki tudnak lépni a rosszból az előadás után, pedig csak be tudtak lépni a jóba az alatt, míg játszották. A rossz és a jó ott van mindenkiben. Az otthonos gyerekek, miközben a darabot előadják, kiszakadnak belőle, mert a rossz egy történetté válik, s nem a mindennapi lét sajátja. A lauderes gyerekek nem ismerik ezt a rosszat, de megtapasztalják, kétszeresen: a történet révén és az előadó otthonos gyerekek révén is. Az öregek pedig emlékeznek. Hogyan éltek gyerekként, s ha nincs az a háború, hogyan élhettek volna.

Búvóhely

Az iskolával közös telken van a *Sztehlo Gábor* nevét viselő gyermekotthon. Ez volt az egyik olyan otthon, melyet Stehlo irányított. Itt éltek azok a mai öregek, akik

olyanoknak tűnnek, mint akik ki tudnak lépni a rosszból az előadás után, pedig csak be tudtak lépni a jóba az alatt, míg játszották

akkor voltak gyerekek, amikor a darab játszódik. Itt élnek ma az otthonos gyerekek. Itt, mellettünk. Stehlo Gábor sok gyermeket mentett meg a háború alatt. Egyikük-másikuk a mi apánk és anyánk. Bújtatta őket. A lauderes gyerekek találtak egy pinceszzerű helyet a kertben, ami egykor a mai nevelőotthon épületéhez tartozott. Ezt most ki fogják

takarítani, s be fogják rendezni. Ez egy búvóhely lesz, Stehlo Gábor búvóhely. Nem kell emléktábla. Egy hely, ahová csak lehajtott fővel lehet belépni. Összel felavatjuk. Ott lesznek az avatáson a lauderes gyerekek, az otthonos gyerekek, azok, akik egykor otthonos gyerekek voltak, s itt laktak a Stehloban hetven éve. Meghívjuk *Dés Lászlót* is. Befoltozzuk az idő szövetén keletkezett lyukat – és közben tanulunk valamit önmagunkról.

GYIK40